

Żyromski, Stanisław

"Rocznik Statystyczny województwa olsztyńskiego 1974", Olsztyn 1974 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 112-114

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w okresie międzywojennym świadomość zasięgu wpływów narodowych Polski na kresach północnych, ukazywały potrzebę ciągłej troski i współodpowiedzialności za losy narodowe rodaków za kordonem granicznym" (s. 289). Nie negując faktu wzrostu w okresie dwudziestolecia zainteresowań ziemiami zachodnimi i północnymi, pragnę jednak zwrócić uwagę, iż ograniczało się ono w zasadzie tylko do niektórych grup politycznych, a poza tym fakt, iż daje ono o sobie znać wyraźniej dopiero po 1925 roku, to jest po Locarno, każe je wiązać bardziej ze wzrostem poczucia zmniejszającej się stabilizacji systemu wersalskiego. Daleko bliższe prawdy jest, w moim przekonaniu, inne ze stwierdzeń zawartych w zakończeniu, a sygnalizujące daleko mniejsze związki uczuciowe łączące ludność przeważającej części ziem polskich od tych, które z Prusami Wschodnimi łączyły Niemców (s. 283). Wydaje mi się ono trafne nie tylko dla okresu plebiscytu, ale także i dla lat późniejszych.

Wysunięte uwagi krytyczne nie są jednak w stanie podważyć olbrzymich walorów poznawczych recenzowanej pracy. Uwagi dotyczą zresztą, na ogół, nie głównej jej problematyki, a jedynie spraw szczegółowych. W moim najgłębszym przekonaniu praca W. Wrzezińskiego nie tylko zamyka dotychczasowe badania nad dziejami plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu, ale także daje ich w pełni wyczerpujący obraz. Słowa uznania należą się także Ośrodkowi Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, tak zasłużonemu w dokumentowaniu przeszłości tych regionów, za dołożenie nowej, bardzo wartościowej cegiełki do dorobku naszej historiografii.

Roman Wapiński

Rocznik Statystyczny Województwa Olsztyńskiego 1974, R. XV. Wojewódzki Urząd Statystyczny, Olsztyn 1974, ss. 453, tabl. 284, wykresów 16.

Kolejny tom „Rocznika Statystycznego Województwa Olsztyńskiego” zawiera informacje dotyczące roku 1973, czyli dane charakteryzujące życie społeczne, kulturalne i gospodarcze województwa w trzecim roku bieżącego planu pięcioletniego.

Wydawcy „Rocznika Statystycznego” uzupełnili układ działowy o dane dotyczące budżetów rodzinnych (gospodarstw domowych) oraz rozszerzyli informacje w kilku dotychczasowych działach.

Dział traktujący o geografii i meteorologii poszerzono informacjami o rezerwach przyrody; w połowie 1974 roku było ich 56. Największy rezerwat — na rzece Pasłęce zajmował 3964 ha. Do większych rezerwatów należały: Jezioro Nidzkie w powiecie piskim (krajobrazowy), „Siedem Wysp” (jezioro Oświn) w powiecie węgorzewskim (ornitologiczny), „Rzeka Drwęca” rezerwat ichtiofauny, „Jezioro Karaś” w powiecie iławskim (ornitologiczny), „Pogubie Wielkie” — jezioro i otoczenie w powiecie piskim (ornitologiczny), „Gaudy” — jezioro i otoczenie — w powiecie iławskim (ornitologiczny) oraz „Jezioro Łuknajno” w powiecie mrągowskim (ornitologiczny). Rezerwat przyrody zajmują łącznie 13 452 ha powierzchni województwa, czyli 0,6% powierzchni Warmii i Mazur. Mnogość i różnorodny charakter rezerwatów przyrody na terenie województwa olsztyńskiego potwierdzają jeszcze raz walory turystyczne Warmii i Mazur. Opublikowanie tych danych w „Roczniku Statystycznym” stanowi nie tylko formalny zapis, jest to jednocześnie ciekawa informacja dla stale wzrastającej liczby turystów, którzy odwiedzają corocznie ten region kraju.

Dział — *Ludność* — wzbogacano informacjami o liczbie ludności i jej strukturze w nowym podziale administracyjnym gmin, strukturą nowożeńców według płci i wieku w latach 1970—1973 oraz danymi o rozwodach. Przegląd poszczególnych tablic tego działu wskazuje, że w końcu 1973 roku liczba mieszkańców województwa przekroczyła milion osób.

Mimo wzrostu, od kilku lat, współczynnika urodzeń liczba dzieci w wieku 0—14 lat zmniejszyła się do 299,7 tys., czyli udział tej zbiorowości w ogólnej liczbie mieszkańców obniżył się od 30,8% do 29,9% (w latach 1972—1973). W tym samym czasie wzrósł udział ludności w wieku starszym (65 i więcej lat).

W ciągu 1973 roku wzrosła liczba osób w wieku produkcyjnym i tym samym obniżył się współczynnik obciążenia grupami przed- i poprodukcyjną.

Od kilku lat wzrasta też liczba nowożeńców. Wynika to z wkraczania w wiek

matrymonialny roczników wyżu demograficznego z lat pięćdziesiątych. Najliczniej zawierają małżeństwa osoby w wieku 20—24 lat. Równocześnie odnotowano, po raz pierwszy od kilku lat, nieznaczny spadek współczynnika rozwodów. Na zmniejszenie się tego wskaźnika złożyły się: istotny spadek liczby rozwodów w miastach i nieznaczny wzrost na wsi.

Nadal zmniejsza się współczynnik zgonów niemowląt. W 1971 roku na 1000 urodzeń żywych umierało 25,5 noworodków, w 1973 roku 23,2 (na wsi 27,7 w 1971 roku i 22,9 w roku 1973).

Dział V — *Przemysł* — uzupełniono informacjami o sprzedaży wyrobów własnych, osobowym funduszu płac netto, wielkości przeciętnych płac miesięcznych netto w przemyśle uśrednionym oraz o zakładach i zatrudnieniu według form własności i gałęzi przemysłu. Przeciętne płace miesięczne netto wzrosły z 1990 zł w roku 1970 do 2384 zł w roku 1973, czyli o blisko 20%. Najwyższą dynamikę wzrostu wykazywały płace robotników, najsłabszą pracowników administracyjno-biurowych. W tym samym okresie zatrudnienie w przemyśle wzrosło ogółem o 11,7 tys. osób, czyli o 18,2%.

W dziale — *Budownictwo* — uwidoczniło się wysoką dynamikę budownictwa mieszkaniowego. Jednakże sytuacja mieszkaniowa ludności — w świetle danych działu X — nie poprawiła się w latach 1971—1973 w sposób istotny. Wprawdzie obniżyła się liczba osób przypadających na mieszkanie oraz na izbę, ale przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania zmieniła się nieznacznie. Wskaźniki te zmieniły się minimalnie przy równoczesnym zwiększeniu się zasobów mieszkaniowych województwa o 9,7 tys. mieszkań. A zatem, dynamika przyrostu mieszkań była jeszcze ciągle niższa niż wynikałoby to z przyrostu ludności oraz z liczby rodzin w województwie olsztyńskim.

Wzbogacono nowymi informacjami dział — *Rolnictwo i Leśnictwo*. Opublikowano dane dotyczące produkcji niektórych artykułów rolnych oraz mięsa i podrobów w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych oraz na mieszkańca województwa. Wzrost produkcji czterech zbóż, ziemniaków, buraków cukrowych oraz mięsa i mleka na 100 ha użytków rolnych wskazuje na systematyczną intensyfikację produkcji rolnej.

Na uwagę zasługuje nowy dział — *Budżety gospodarstw domowych*. Wprawdzie dane są nieporównywalne, ponieważ obejmują tylko 1973 rok, jednak bliższa analiza tych informacji pobudza do refleksji. Wśród badanych gospodarstw domowych większość miała dochody roczne w granicach 12 001 do 18 000 złotych na osobę. Oznacza to, że średni miesięczny dochód w takim gospodarstwie domowym (przeciętnie 3,77 osoby) wynosił 4712 zł. Dochód przeciętny w badanych gospodarstwach domowych wynosił na osobę rocznie 18 403 zł, przy czym w gospodarstwach pracowniczych był nieco wyższy (19 106 zł). Struktura wydatków na spożycie i inwestycje przedstawiała się następująco: żywność — 42,2%, odzież i obuwie — 15,2%, mieszkanie — 7,9%, transport i łączność — 7,0%, kultura, oświata, wychowanie, sport, turystyka i wypoczynek — 6,3%, opał, energia elektryczna i ciepła — 3,2%, napoje alkoholowe — 3,1%, higiena osobista i ochrona zdrowia — 2,3%, wyroby tytoniowe — 1,4% oraz inne 11,3%. Przeciętnie jedna osoba w ciągu roku spożywała blisko 104 kg pieczywa, 200 kg ziemniaków, 63 kg mięsa, podrobów i przetworów mięsnych oraz ryb i przetworów rybnych, 16 kg tłuszczów, 133 l mleka, 220 szt jaj i zaledwie 29 kg owoców i przetworów z owoców. Należy oczekiwać dalszych badań i informacji dotyczących tak istotnej dziedziny.

Wielu nader ciekawych informacji dostarczają inne, nie omówione działy rocznika. Wszystkich działów jest 19. Poprzedzają je ważniejsze dane o rozwoju społeczno-gospodarczym województwa i powiatów na tle kraju, względnie na tle województwa. „Rocznik” zawiera 284 tabele i sporo wykresów.

Dobrze, że zespół redakcyjny prezentuje coraz obszerniejsze dane o życiu społeczno-gospodarczym województwa. Wydaje się jednak, że informacje statystyczne byłyby bardziej przydatne do analizy, gdyby czytelnik mógł je porównywać z liczbami z lat ubiegłych. W wielu przypadkach jest to jednak niemożliwe, przez co „edycja rozszerzona” — jak podaje zespół redakcyjny — traci na wartości użytkowej.

Pojawiają się nowe tematy, natomiast znikają takie, do których czytelnik przyzwyczaił się w poprzednich wydaniach. Nie ma ciągłości w niektórych tablicach

tematycznych. Nie sprzyja to obserwacji i analizie pewnych interesujących zjawisk i procesów społeczno-gospodarczych województwa olsztyńskiego.

Z powyższych względów „Rocznik Statystyczny” traci w pewnym sensie walory instrumentu w warsztacie pracy naukowej.

Nie jest zrozumiałe dlaczego trzy tabele w dziale — *Rolnictwo i Leśnictwo* — umieszczono w zespole informacji poświęconych kółkom rolniczym i rolniczym zrzeszeniom branżowym (tab. 29, 30 i 31). Dotyczą one całości rolnictwa województwa olsztyńskiego i z tego względu powinny się znaleźć w zespole pierwszym (A).

Wszystko to nie umniejsza wartości pracy włożonej w redagowanie kolejnego tomu „Rocznika Statystycznego”. Od poprzednich tomów różni się on nie tylko bogatszą treścią ale również nową szatą graficzną. Podobnie jak poprzednie roczniki, będzie on dobrze służył specjalistom z różnych dziedzin społeczno-gospodarczych, aparatowi administracyjnemu, politycznemu oraz ludziom nauki, a także licznej rzeszy młodzieży szkół średnich i wyższych uczelni.

Stanisław Zyromski